

LBRIS

We know
books

Mihaela Miroiu

*Povestiri
despre Cadmau*

roman

Postfață de Ion Bogdan Lefter

ROCART

<i>Cuvânt-înainte</i>	5
POVESTIRI DESPRE CADMAV.....	9
Însoțitorul.....	23
Drumul	89
Închiderea.....	148
Schitul	183
Timpul	228
 <i>Postfață – Un prim roman remarcabil, publicat mult după debut!; și-o „cheie de interpretare” a unei mari personalități (Ion Bogdan Lefter)</i>	 247

Un moment, doar unul, i se păru că plecarea ei n-avea niciun sens, că era un simplu protest copilăresc împotriva lui Marius, care încerca s-o țină lângă el cu povești născocite despre Cadmav, așa cum o ținea cu toate proiectele lui sterile despre omul fără loc și fără timp. Nici ea nu simțea că ar trăi în timp, și nu pur și simplu după ceas, că ar avea vreo putere asupra timpului ei și nu doar asupra obiectului de la mână, ceasul-brățară pe care verifica minutele rămase până la tren.

Plecă puțin după miezul nopții, târându-și încet geanta maronie cu fermoare albe, din care bocancii tari îi izbeau ritmic glezna. Intră în compartimentul cușetă, trăgând după ea ușa glisantă.

– Unde aveți loc, dacă nu vă supărați?

– În patul de jos.

Doamna în vârstă se mai foi puțin, stânjenită. Își mută poșeta de pe patul Catincai pe cel de sus.

– Fiu-meu nu mi-a găsit loc decât sus. Dumnezeu voastră când ați luat bilet?

– Azi-dimineată.

– De unde?

– De la agenția gării.

– Păi și eu tot de acolo; îl am de patru zile și uite că mi-a dat sus. Știți, mi-e cam frică să nu cad cu patul.

– Facem schimb, dacă vreți. Catinca nu-și putu stăpâni o răutate: Dar atunci cad eu peste dumneavoastră.

— Vai, cum mă mai speriați! Eu i-am spus lui fiu-meu, mamă, lasă-mă să merg ca oamenii pe scaun, ziua, pe lumină. Să mă uit și eu pe geam, să mai vorbesc cu lumea. El, nici vorbă, că să merg întinsă, de parcă n-oi sta o veșnicie în sicriu.

Catinca tresări. Îi veni în minte doamna Ignat, nașa ei de botez. Femeie subțire și foarte dreaptă, cu ținută imperială și degete lungi, cu palmele petrecute una peste alta ca-n stampele religioase. Era tare bătrână, pentru ea nu fusese niciodată altfel decât tare bătrână. Avea un miros ciudat, de vanilie, busuioc și mobilă veche, dată-n cari, mobilă cu găurele multe, le și văzuse mai ales pe scrinul din care bătrâna îi scotea de fiecare dată prăjituri făcute de mâna ei, bune la miros, dar tari și sfărâmicioase, ținute de pe o săptămână pe alta pentru musafiri imaginari sau poate pentru stafii. Bunica o cam silea să-i facă nașei o vizită de câte ori venea în vacanțe. O îmbrăca în haine de duminică, îi dădea o poșetuță roșie de lac și șosete curate, îi tăia din grădină dalii albe și o petrecea până la poartă. Cu frica în suflet, fetița deschidea ușa grădinii și intra în curtea care cobora dinspre poartă, în pantă, până la pârâul satului. Cele două corpuri de casă, vărute în albăstriu, cojite pe la colțuri, au fost cândva cele mai boierești clădiri din sat: aveau etaj și verandă. Prin geamurile cu perdele de dantelă se vedeau candelabre de cristal vechi. Străluceau afumate și un pic lipicioase de la fumul încastrat în fiecare ținut. Frică nu-i era de femeia aceea despre care aflase că ar fi părintele ei duhovnicesc, odată ce o creștinase; frică îi era de ritualul fiecărei vizite. Mai

Întâi nașa îi arăta aceleași poze sepia cu răposatul, om școlit, trecut prin ceva societăți literare ale vremurilor de demult. Pozele erau lipite pe cartoane tari, mâncate și ele de cari. Urma muzeul garderobei de tinerețe (cât i-ar fi plăcut acum să admire, cu ochii unei femei cultivate, dantele de borangic), muzeul cobalturilor desperecheate și... În camera „de dinainte” era muzeul viitorului, pregătit cu râvnă pedantă, piesă cu piesă, batistele de împărțeală, ștergarele, dantela de doi metri, giulgiul ușor îngălbenit, așezat deja peste pernele învelite în nanchin albastru, în cavitatea sicriului care trona în centrul camerei, pe masa dreptunghiulară din lemn de brad, acoperită de covoare cu trandafiri stilizați, țesute la război. Catinca încremenea mai ales când mâna rafinată și foarte rece a femeii i se plimba pe creștet înainte să-i pună întrebarea aceea stranie: „Îți place?”

— Nu vrei să vezi dacă patul ăsta-i bine bătut?

Îi făcu voia, pipăind de formă încheieturile metalice.

— N-aveți grijă.

Catinca ridică din umeri și începu să-și aranjeze culcușul plin de gâlme. Dimineața, după un somn agitat din cauza tusei repetate și, de ce nu, intenționate a bătrânei, simți de afară un miros neplăcut, dar familiar, de catran, de la fumul respirat toată copilăria și adolescența. Acel fum care năpădește în jur și mănâncă viața plantelor ca o rugină înceată, dar cu neputință de oprit. Știu că a ajuns și că nu mai e timp de stat pe gânduri. Își strânse grăbită lucrurile, își

LIBRIS | We know books

netezi părul pe spate și alergă pe culoar, trăgând maneta ușii. Coborî treapta înaltă, pași direct pe zgură, în timp ce poalele fustei i se ridicau de trecerea, prin fața ei, a altor vagoane, încărcate cu oameni încă ațipiți la mijirea zorilor.

*

„Are ceva de nomad, știi asta, o știi de mult, de când mă târa și pe mine pe drumurile ei. Câte nu i se năzăreau! Asta-i pricina pentru care o numeam, îi mai zic și acum, fiica lui Ulise. Numai acasă nu vrea să ajungă. Mama, săraca, de câte ori spunea «măi, Marius, ia-ți și tu, mamă, o nevastă, una sănătoasă la minte care să te primească și să-ți râdă bucuroasă la ușă când vii acasă, mă băietel! Cu fata asta ce-ai să faci? Că-i plină de gărgăuni, o vorbă nelegănată nu spune și ea, supusă nu-i, nici nu se vede să fie, că n-am văzut-o făcându-se mică pe lângă tine ori să pălească de vorbă mai tare. Nu-i trebuie alt cap decât al ei. Nu-i bine, mamă, nu-i bine! Că la noi de-aia se zice: *Omul cu muierea lui*, ca să arate că omu-i una și muierea-i altminteri, adică nu-i chiar om! Că nu-i așa ea una, ci numai dacă are pe cineva să-i treacă dinainte, așa cum îi rânduiala în biserică, bărbatul mai aproape de altar și femeia mai în urmă, toate-s legiuite de mult. Muierea-i jumătate de cruce, nu-i cruce întreagă. O să suferi odată, maică, pentru că n-o ai în stăpânirea ta, că nu-ți umblă pe dinainte ca titirezul, când î-i spune o vorbă apăsată.» Femeie cu bun-simț, mama, dar și ipocrită. De vorbele ei ca tunetul tata se

pitea prin cotloane. Mama se făcea ca para focului când îl prindea dibuind prin cămară după sticle ascunse de ea, pentru sărbători sau ospeții. Îi era frică de împietrea. De ea, de nevasta lui cea supusă, bietului tata!”

Marius își petrecu zilele de singurătate cum nu se poate mai previzibil. Mai întâi, a oprit ceasurile din casă. Pe cele pe care nu le-a putut opri le-a ascuns ca să nu îi fie prin apropierea privirii. Nu voia să-și facă o obsesie urmărind curgerea înceată a clipelor, n-avea ce aștepta și nici de ce se grăbi; fiindcă se temea de invazia vecinilor, a înfipt un bilet în ușă: „Ne întoarcem miercuri.” A lăsat însă telefonul în priză, gândind totuși că ea o să-i arunce o vorbă, o întrebare, un salut. Un semn. Nu putea să-i prevadă reacțiile. Plecările ei erau de obicei pentru ore, nu pentru zile. Cea de acum îl contraria, dar îl și incita. Ba chiar se socotea puțin pervers că simte mai degrabă o anume plăcere, în locul iritării. Plăcerea pe care o avea atunci când părinții plecau în alt sat la moară, pentru două zile, sau la vreo cumetrie, plăcerea să mai stea în cămin după ce colegii săi o zbugheau cu primul tren spre cratițele părintești și spre cămăruțele lor tot mai dezgolite de însemnele liceale, tot mai ticsite de mame cu obiecte dintr-acelea pe care nu te înduri să le arunci. Încă. Rămânea în camera de cămin pustiită, lăsată în dezordine, rămânea împreună cu o mână de colegi pentru care părinții erau peste Mediterană sau peste Atlantic, oricum nu făceau sarmale și cozonac. Cine știe ce mâncau ei pe acolo, pe la casele lor? Cu unul dintre băieți se împrietenise

și îi asculta fascinat poveștile neinventate, poveștile reale despre aventurile lui în luptele de gherilă. Îl chema Alvaro pe frumosul metis, colorat în creolul lor de clocot, de vulcan gata oricând să erupă. În lumea de unde venea, Alvaro era *persona non grata* și nu se putea întoarce decât atunci când valul i-ar aduce pe ai săi la putere. Asta s-a întâmplat câțiva ani mai târziu, când a fost rechemat în patrie să-și joace încă o dată cartea în istoria politică. Din plictiseală, Alvaro se antrena aruncând, cu o precizie uluitoare, șișul în cercurile concentrice desenate pe ușa dulapului, dintr-o postură care lui Marius îi părea de bălci: brațul stâng pliat la spate, picioarele ușor desfăcute, torsul răsucit împreună cu mâna dreaptă în care ținea lama cuțitului cu tăișul în jos, zvârlindu-l dintr-o mișcare elastică, aproape imperceptibilă, făcută din încheietura mâinii.

– N-aveși singe în voi! Nici tu n-ai. Zace în camera cu carte lângă tine și te uita la fata în cheminul celalalt, în loc să mergă și să pună jos, se arate ca bărbat. Marius, tu te-ai batut cu cineva, voi ve batesi odata?

– Ne-am bătut când au fost războaie pe aici, acum de ce să ne purtăm cocoșește? Voi zbârliți creasta una-două și vă-ncăierați de plăcere, la noi nu-i așa. Te bați dacă-i vreo treabă de făcut în istoria mare.

– Cînd ai fost tu la resboi, mei Marius, ca te-ai nascut tirziu, cu cine te-ai batut, ma rog?

— Am zis noi, c-au fost bunicii și străbunicii mei, nici tata nu le-a prins, era copil, fiecare cu vremurile lui, ba mie îmi pare bine că n-am nicio șansă, în privința celui de-al treilea război sunt liniștit. Poți să ți-l petreci în casă la o cafea și răposezi instantaneu, sorbind din cană. Ce haz ar avea să mă antrenez ca tine? Aicea aș fi un Don Quijote.

— Pai nu te basi prin delegasie ca s-a batut bunicu, ce, daca bunicu a fecut amor a fecut si pentru tine? Crezi ca in veasa asta citesti, si in celalalta traesti? Parche nu erai religios. Tosi oamenii de la voi sunt ca tine?

Atunci Marius îi povesti despre zone și temperamente, îi vorbi mult și pasional despre motii care vorbeau monosilabic și căutau gâlceavă pe la nunți, ba chiar credeau că se plictisesc amarnic dacă nu iese cu bătaie și nu scoate careva vreun cuțit de la brăcinar să se taie și ei puțin. Alvaro mări pupilele poficios, brusc interesat și alarmat în toate simțurile lui. Frecându-și mâinile de plăcere, îl rugă pe Marius să-l ducă de Crăciun în țara aia a Apusenilor unde pălinca e tare și sângele iute, unde auzise că se măritau fetele pe munte, la târg, unde nevestele știu să țeasă covoare mițoase, așa cum știu că iarba e bună și pentru vite, dar și pentru dragoste cu înțepături de scaiete uscat. Marius i-a satisfăcut dorința cu oarecare teamă pentru prietenul lui și pentru bărbații între care s-ar fi încăierat voios după atâția ani stătuți, însă n-a avut de ce se neliniști. Pălinca mărgelată îl propulsă pe Alvaro într-un grup de bătrâni sfătoși, cu istețime proaspătă și spontană, care îngânau în limba

LIBRIS | We know books
lor scurtată pe la mijlocul cuvântului și povești despre cei duși, și melodii vechi despre soarta în care ai da cu cuțitul.

– Mai Marius, aici este Universitate, mai! îi strigă tânărul creol, spicat pe la tâmpile de la încărunțire pripită, aruncând pe gât palinca gălbuie, ținută în lemn de dud, scuturându-se de arsură și de plăcere, dând mărunțel din picioare ca un copil care n-are limbaj decât al trupului.

– Dom' Marius, ficioru ăsta nu-i țigan, așa mi se pare, o fi african din ăia, da nu-i chiar ca la televizor. Marius a lămurit-o cum a putut pe femeia de lângă el, prinsă de mirare că omul a făcut atâta drum pe apă ca să vină aici la școală.

Amintirea lui Alvaro se stinse încet, lăsându-i un nelămurit sentiment de frustrare că nu are pofta de viață a celuilalt, pe care se suspecta că el n-a avut-o vreodată în mod autentic, așa, cu firea contemplativă de care-l învinuia și Catinca atunci când îi arunca, uneori milos, alteori nemilos, vorba ei, cu atâtea înțelesuri, „Spectatorul!”

„Cini nu joacă și nu strigă/ facă-i-se gura strâmbă”, vorbe de orație aruncate pe la nunți, la adresa marginalilor care nu intră în horă, mulțumindu-se cu privitul.

Înclinația lui către ascultat și privit le era celorlalți evidentă. Când veneau oameni de prin alte locuri la coasă și erau poftiți seara să cineze cu ai săi, Marius se strecura printre picioarele lor, sub masă, trăgând cu urechea la vorbe despre întâmplări de

atunci sau de altădată, povestite în favoarea povestitorului care, desigur, avea dreptate, că doar el judeca bunii sau răii după ideile lui de bine și de rău. Copilul începuse să suspecteze că toți își exagerează curajul, simțul riscului, generozitatea, priceperea, că e ceva fals în treaba asta cu Făt-Frumos. Așa că s-a hotărât să încerce să țină mai degrabă cu zmeul. Poveștile pentru copii au fost și sunt pline de cruzimi și asasinate, la capătul lor gheunoaiele și zmeii sunt invariabil căsăpiți ca să rămână învingătorul care primește fata împreună cu acareturile pământeste și adulația mulțimii moarte de plăcere că-și născocesc un nou cult. Până ce plăcerea trecea-n murmur și murmurul în vaier, sub apăsarea celui sacralizat. Apoi alt erou, alt cult, alt vaier.

La popă la spovedanie mergeau cu altă versiune, „părinte, am păcătuit”, apoi începeau negocierile, „mai lasă tu din păcate, mai dă și Domnul din iertare”, așa, după legea eternă, deloc numai economică, a echilibrului dintre cerere și ofertă. Între mireni, povestea asta nu încăpea, adică povestirea de sine unde nu există păcat care să nu fie bine justificat.

Cel mai mult îi plăcea lui Marius în octombrie, când se făcea clacă la smicurat porumb. Se adunau în șură, după cum le venea rândul. Într-o zi la unul, într-alta la altul. Îi cerceta curios: cum se mișcă și cum se privesc între ei, cum se povestesc pe față și cum se povestesc în dos. Sau ce tinerică își oprește ochii pe vreun fecior care-i face semne. Cum o pân-dește mamă-sa și dacă-și dă seama consimțind tacit

sau curmând, printr-un rictus amenințător, idila embrionară.

Îl distra și popa Lazăr, cu glasul lui baritonal, cântând frumos în biserică, alteori ridicând vocea a blestem către femeile care nu se mai săturau de povestit între ele în timpul slujbei.

– Da tăceți odată, muieri, bată-vă unu ceas!

Încins cu o centură peste pânțele, ieșea din biserică poposind drept în curtea lui Șofron. Își punea pălăria de pai cu frunze de nuc înfipte la panglică și, tolănit pe iarbă cu o ulcea de vin și gogoși calde alături, încingea un șaișase, strecurând printre dinți înjurături grele despre instituția al cărei angajat era. Ținea niște slujbe de înmormântare de plângea satu-ntreg chiar și după babe afurisite, uitate pe lume peste măsură. La pomeni, expedia chestiunea morții din tragism în dacism, făcându-și comesenii să râdă, nu fiindcă s-ar fi dus răposata în ceruri, ci fiindcă, până una-alta, ei mai erau de față, pe acest pământ cu vin, gogoși și cărți de joc.

Pe el, pe Marius, adică, toți îl tratau ca pe o ciudățenie. Nimeni nu-l alunga din curte, nu-l certa pentru pozne, pentru bunul motiv că nu le făcea. Praștia a luat-o în mână și trăgea cu ea în butoaiile din pivniță, doar ca să vadă de ce le place băieților jocul ăsta. Nu a aflat răspunsul.

Marius nu cerea nimic de la nimeni și nici nu ținea morțiș să liciteze, oferind el primul. Într-atâta era de convins de precaritatea faptelor exterioare, încât și de scris scria zvârlind foile în sertar, ținându-le

în intimitatea lui și poate și a ei, alteori le arunca fără să-i pese, alături de ziare vechi, pe cilindrul toboganului. Sau le ardea, rând pe rând, în scrumieră. Privea cum îi trec cuvintele în fum. Îl durea cu nepăsare. O usturare de ochi. Totul e doar o usturare de ochi.

Singurele lucruri nealunecoase din viața lui erau scrisul și cititul, nici măcar scrisul de sine. Marius nu ținea jurnale în care să se povestească. Jurnalele lui consemnau note de lectură, erau hermenetică pe text, erau jocuri de cuvinte sau, ca acum, încercări de narațiune despre personaje de niciunde sau de nicicând. Totuși, avea un mare apetit pentru spectacolul lumii, pentru întâmplări trecute sau prezente, pentru spectacolul femeii de lângă el, pentru cel al împrejurărilor omenești. Numai că apetitul său se consuma în teorii, rămânea închis între granițele minții unde-și juca și el biografia, sau mai degrabă sinegrafia.

Îl exaspera Catinca. Doar ea, anume ea dintre toți oamenii, îl împingea uneori până la protest, alteori până la mânie. Dar îi plăcea s-o știe lângă el, să o audă mișunând prin casă, târând papucii sau lipăind cu tălpile goale pe pardoseala bucătăriei, însoțindu-și vocea cu hârșăit de furculițe și tocăit ritmic de cuțite, s-o vadă din profil în timp ce-și sorbea cafeaua, drămuindu-și înghițiturile și fumurile țigării într-o stare de calm letargic, de după-amiază leneș-crepusculară, să-i numere cutele mirării în timp ce el îi citea